

UMUKORO WO MU RUGO S1

Umwandiko: Igikona, inyange n'umukecuru

Kera hariho igikona n'inyange byarika hamwe, bikajya bijyana gutora bikanatahira rimwe mu byari byabyo. Bukeye igikona kirabyara kibyara abana basa nabi cyane.

Inyange na yo ibyara abana beza by'agahebuzo. Igikona kiti: "Nge nabyaye ibyana bibi nzabijugunya maze ntware bariya bana b'inyange". Nuko buracya inyange igenda igiye gutora, igikona kisigaza mu rugo kitoratoza. Igikona gifata abana b'inyange kiriruka gisiga ibyana byacyo aho ngaho. Igikona kigera mu ishyamba kahasanga umukecuru wari ufite ubumuga atagira ukuboko kumwe n'ukuguru kumwe. Kiti: "Yewe wa mukecuru we, mbikira aba bana bange". Umukecuru arabakira abaha amata, aranabaryamisha, bararuhuka. Inyange na yo uwo munsu ntiyatora kure, igaruka bwangu, igeze mu cyari isanga harimo abana b'igikona. Ifumyamo iriruka, igeze mu ishyamba ibona abantu batashya inkwi, iti: "Yemwe mwa batashyi mwe Mwo gatashya kera mwe,

Nta gikona nyamunobo kinobagira

Gihetse abana babiri batoshye

Gisize abacyo b'inyamunwandi?"

Abatashyi bati: "Ngicyo kirahise". Nuko inyange irakomeza, igera aho abahinzi bahinga, itangira kuririmba, iti:

"Yemwe mwa bahinzi mwe

Mwo gahinga kera mwe,

Nta gikona nyamunobo kinobagira

Gihetse abana babiri batoshye

Gisize abacyo b'inyamunwandi?"

Bati: "Ngicyo kirahise komeza ugende". Inyange irakomeza, yigiye imbere isanga wa mukecuru, iramubaza iti: "Ese wa mukecuru we ntiwandangira umuntu unyibiye abana?" Umukecuru ati: "Hoshi ngwino nge kukwereka". Igikona cyari kikicaye aho kiruhuka kuko cyari cyagenze urugendo rurerure. Bageze mu rugo, igikona kibabonye gishya ubwoba.

Umukecuru yereka inyange abana igikona kizanye, igikona kiratsimbarara ngo ni abacyo. Umukecuru ati: "Ubwo mwembi mwemeza ko abana ari abanyu, ngaho nimuge hariya mwembi muri uriya mukungugu washyuhijwe n'izuba mwigaraguremo ndababwira. Inyange iremera, ariko igikona kiranga ngo kidashya. Umukecuru agira amakenga. Umukecuru ati: "Ngaho nimuge hejuru y'inzu murwanireyo, utsinda undi arabona abana be". Igikona kiranga ngo inzu idasenyuka. Umukecuru atahura ko abana ari ab'inyange ariko ashaka amayeri yo kugira ngo inyange ibone abana bayo. Nuko abaha intego ya kabiri. Umukecuru ati: "Nimwende ibivomesho muge kuvoma kandi mubanguke, utanga undi hano kandi afite amazi aze atware abana be." Inyange ihabwa ikibindi kizima naho igikona gitwara urutete. Inyange n'igikona bishyira nzira, biragenda biravoma. Inyange iravoma irataha naho igikona kikavoma bihita. Kirakomeza kirahanyanyaza ariko biranga biba iby'ubusa. Inyange igeze ku mukecuru ayiha abana bayo, irigurukira iritahira. Igikona na cyo aho gitahukiye kiza kitotomba kiti: "Mvoma bihita, mvoma bihita!" Kigera mu rugo cyamwaye. Umukecuru ati: "Subirayo". Gisubirayo kiravoma, cyagera haruguru amazi agashiramo. Kigasubirayo cyagera haruguru amazi agashiramo. Nuko kiratagangara kitura mu iriba kimira nkeri.

Si nge wahera, hahera igikona n'ubugome bwacyo.

I. Ibibazo byo kumva no gusesengura umwandiko:

1. Uyu mwandiko uri mu buhe bwoko bw'imyandiko? Kubera iki?
2. Ni ba nde bavugwa muri uyu mwandiko?
3. Ni iki cyatumye igikona kiba abana b'inyange?
4. Kimaze kunanirwa, igikona cyashyize he abana b'inyange?
5. Ni iki cyatumye umukecuru yemeza ko abana ari ab'inyange koko?
6. Garagaza amayeri umukecuru yakoresheje ahima igikona.
7. Uyu mugani ugusigiye irihe somo ry'ubuzima?

II. Inyunguramagambo

1. Sobanura amagambo akurikira unyakoreshe mu nteruro ngufi kandi ziboneye.

- a) Gutsimbarara
- b) Guhanyanyaza
- c) Kwitotomba
- d) Urutete

2. Simbuza amagambo y'umukara tsiri ayo bihuje igisobanuro.

- a) Irukana icyo **gikona** kitanyonera ubunyobwa.
- b) Inyange igaruka **bwangu**, isanga mu cyari harimo abana b'igikona.
- c) Umujura yabonye umuporisi **agira** ubwoba.
- d) Uvomera mu rutete avoma **bimeneka**.

3. Simbuza amagambo y'umukara tsiri ayo binyuranyije igisobanuro.

- a) Igikona **giheka** abana b'inyange kiragenda.
- b) Nuko inyange **ikomeza** urugendo.

III. I kibonezamvugo n'ubumenyi bw'ururimi

1. Shaka ibinyazina nyereka mu nteruro zikurikira maze ubishakire uturemajambo ugaragaze n'amategeko y'igenamajwi yakoreshejwe.

- a) Iki gikona n'iyi nyange bivugwa, mbere byari bibanye neza.
- b) Kino gikona cyatwaye abana b'inyange, gisiga abana bacyo aho.
- c) Ngicyo kirahise, komeza ugende.
- d) Igikona cyageze harya mu ishyamba cyananiwe.
- e) Ndabona kiriya gikona cyarashakaga guhemukira inyange.
- f) Umukecuru yasubije ba bana b'inyange nyina.

2. Ica ibisakuzo bikurikira:

- a) Ni nge muzindutsi wa kare nahuye n'Imana yikoreye inyama
- b) Bwiza bupfuye ubusa
- c) Ihirike naraguharuriye
- d) Icwende ryange ribaye kure mba ngukoreyemo

3. Andika akaringushyo k'ubupfura.

III. IHIMBAMWANDIKO

Andikira inshuti yawe mudaherukanye ibaruwa uyibwira amakuru yo ku ishuri.